

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Ποιμαντικής & Κοινωνικής Θεολογίας
Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής • Τομέας Φιλοσοφίας

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

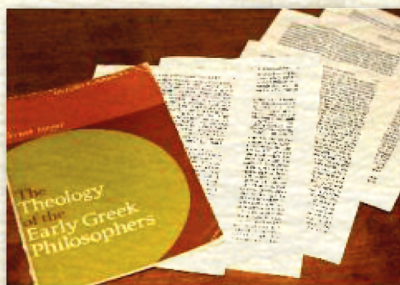

WERNER JAEGER

Ελληνική Παιδεία & Χριστιανισμός
στο έργο ενός ουμανιστή του 20^{ου} αιώνα

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ (†1961)

Θεσσαλονίκη, 25 & 26 Απριλίου 2012

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
Αίθουσα «Μανόλης Ανδρόνικος»

Ο Werner Jaeger γεννήθηκε στο Lobberich της Κάτω Ρηνανίας το 1888. Σπούδασε κλασική φιλολογία και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Μαρβούργου και στο Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου (1907-11), με δασκάλους, μεταξύ άλλων, τον Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, τον Eduard Norden και τον Hermann Diels, υπό την εποπτεία του οποίου εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα τον Αριστοτέλη. Μετά την υφηγεσία του για τον Νεμέσιο Εμέσης, διορίστηκε έκτακτος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Βασιλείας (1914) και τακτικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Κιέλου (1915), ενώ το 1921 κατέλαβε την έδρα των αρχαίων ελληνικών στο Βερολίνο ως διάδοχος του Wilamowitz. Το 1936 εγκατέλειψε τη Γερμανία, λόγω της διαφωνίας του με το ναζιστικό καθεστώς αλλά και της εβραϊκής καταγωγής της δεύτερης συζύγου του, και δίδαξε στις Η.Π.Α., αρχικά στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου και κατόπιν στο Πανεπιστήμιο του Harvard, από το 1939 ως τον θάνατό του το 1961.

Εκτός από τις πολυάριθμες φιλολογικές, φιλοσοφικές και θεολογικές εργασίες του, ο Jaeger ίδρυσε δύο σημαντικά αρχαιολογικά περιοδικά (*Die Antike* και *Gnomon*). Θεωρούσε τη μελέτη των αρχαίων συγγραφέων (ποιητών, φιλοσόφων, ιστορικών, ρητόρων) όχι μία στενά ακαδημαϊκή ενασχόληση ξεκομμένη από τις ανάγκες του παρόντος· απώτερος σκοπός του ήταν να ενοφθαλμίσει τα ιδεώδη της Αρχαίας Ελλάδας στην εκπαίδευση του 20ου αιώνα, θέτοντας τις βάσεις για μία αναγέννηση του δυτικού πολιτισμού όμοια με αυτήν που γνώρισε η Γηραιά Ήπειρος στη διάρκεια του 15ου και του 16ου αιώνα. Η προοπτική της *Παιδείας* του, που εντυπωσίασε τους συγχρόνους του, δέχθηκε δριμεία κριτική για αριστοκρατική και ανιστορική ανάγνωση της αρχαιότητας. Επιπλέον, από πολύ νωρίς ο Jaeger έδειξε ενδιαφέρον για την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και ιδιαίτερα για τον διάλογό της με τον στοχασμό της πρώιμης Εκκλησίας. Στα κείμενα του Γρηγορίου Νύσσης, ειδικά, διέκρινε ένα απότομο παράδειγμα της ευεργετικής επίδρασης που άσκησε ο Ελληνισμός στους λόγιους χριστιανούς των πρώτων αιώνων.

Werner Jaeger

Εργογραφία (επιλογή)

- *Emendationum Aristotelearum specimen*, 1911
- *Studien zur Entstehungsgeschichte der Metaphysik des Aristoteles*, 1912
- *Aristotelis de animalium motione et de animalium incessu. Ps-Aristotelis de spiritu libellus* (κριτική έκδοση, Bibliotheca Teubneriana), 1913
- *Nemesius von Emesa. Quellenforschungen zum Neuplatonismus und seinen Anfängen bei Poseidonios*, 1914
- *Gregorii Nysseni Opera*, τόμοι I-X (κριτική έκδοση), 1921-2009 - συνεχίζεται από μαθητές και συνεργάτες του
- *Aristoteles. Grundlegung einer Geschichte seiner Entwicklung*, 1923
- *Platons Stellung im Aufbau der griechischen Bildung*, 1928
- *Paideia. Die Formung des griechischen Menschen*, 3 τόμοι, 1934-47 (ελλ. μτφ.: Παιδεία. Η μόρφωση του έλληνας ανθρώπου, 1968-1974)
- *Humanistische Reden und Vorträge*, 1937 (²1960)
- *Demosthenes. The Origin and Growth of His Policy*, 1938 (ελλ. μτφ.: Δημοσθένης. Διαμόρφωση και εξέλιξη της πολιτικής του, 1979)
- *The Theology of the Early Greek Philosophers*, 1947
- *Two Rediscovered Works of Ancient Christian Literature: Gregory of Nyssa and Macarius*, 1954
- *Aristotelis Metaphysica* (κριτική έκδοση, Oxford Classical Texts), 1957
- *Scripta Minora*, 2 τόμοι, 1960
- *Early Christianity and Greek Paideia*, 1961 (ελλ. μτφ.: Πρωτοχριστιανικοί χρόνοι και ελληνική παιδεία, 1966)
- *Gregor von Nyssa's Lehre von Heiligen Geist*, 1966

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δέσπω Αθ. Λιάλιου

Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων & Προσωπικού ΑΠΘ

Αθανάσιος Καραθανάσης

Πρόεδρος Τμήματος Ποιμαντικής & Κοινωνικής Θεολογίας

Βασίλης Κάλφας

Πρόεδρος Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Κωνσταντίνος Μποζινης

Τμήμα Ποιμαντικής & Κοινωνικής Θεολογίας

Γιώργος Ζωγραφίδης

Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευάγγελος Αλεξίου

Τμήμα Φιλολογίας

Τετάρτη 25 Απριλίου

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος: Αθανάσιος Καραθανάσης

- 18:45 | Εγγραφή συνέδρων
- 19:15 | Χαιρετισμοί - Έναρξη
- 20:00 | Εναρκτήρια ομιλία:
Hellmut Flashar
*Ο Werner Jaeger, στοχαστής και λόγιος
των γραμμάτων*
- 20:45 | Πανεπιστημιακός Χορός Ψαλτών «Ιερά Μελωδία»
Διεύθυνση επ. καθηγητής π. Σπυρίδων Αντωνίου:
Αναστάσιμοι ύμνοι

Πέμπτη 26 Απριλίου

ΠΡΩΙΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

Πρόεδρος: Παύλος Καϊμάκης

- 10:00 | Παναγιώτης Θανασάς
*W. Jaeger και Προσωκρατικοί: η περίπτωση
του Παρμενίδη*
- 10:25 | Roman Dilcher
Η θέση του Πλάτωνα στην «Παιδεία» του W. Jaeger
- 10:50 | Βασίλης Κάλφας
Η αριστοτελική θεολογία και ο W. Jaeger
- 11:15 | Συζήτηση

Διάλειμμα

Πρόεδρος: Adolf Martin Ritter

- 12:00 | Δημήτρης Λυπουρλής
Ο W. Jaeger και οι αριστοτελικές σπουδές

- 12:25 | Αντώνης Τσακμάκης
Ο W. Jaeger και η Ιστορία
- 12:50 | Πάνος Χριστοδούλου
*Ηγέτες και θεσμοί στο έργο του W. Jaeger:
η περίπτωση του Δημοσθένη*
- 13:15 | Ευάγγελος Αλεξίου
*"Die Formung des griechischen Menschen":
η κλασική φιλολογία του Werner Jaeger
και το παράδειγμα του Ισοκράτη*
- 13:40 | Συζήτηση
Εξάγηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο
Παράθεση γεύματος στους συνέδρους από τον Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. κ. Άνθιμο

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος: Βασίλης Κάλφας

- 18:30 | Françoise Vinel
Το εκδοτικό πρόγραμμα "Gregorii Nysseni Opera"
- 18:55 | Adolf Martin Ritter - Θεόδωρος Αλεξόπουλος
Οι μελέτες του W. Jaeger για τον Γρηγόριο Νύσσης
- 19:20 | Κωνσταντίνος Μποζίνης
*Οι διαλέξεις του W. Jaeger στο Harvard:
«Πρώιμος χριστιανισμός και Ελληνική Παιδεία»*
- 19:45 | Γιώργος Ζωγραφίδης
Η νεοελληνική πρόσληψη του W. Jaeger
- 20:10 | Συζήτηση
- 20:20 | Μουσική εκδήλωση:
Κατερίνα Δοξαστάκη (υψίφωνος)
Τριαντάφυλλος Μπαταργιάς (κιθάρα)
- 20:45 | Δεξίωση

Werner Jaeger

ΣΥΝΕΔΡΟΙ

Ευάγγελος Αλεξίου

Επ. Καθηγητής, Τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ

Θεόδωρος Αλεξόπουλος

Δρ Θεολογίας, Επιστημονικός Συνεργάτης Τμήματος Θεολογίας,
ΕΚΠΑ

Françoise Vinel

Καθηγήτρια, *Faculté de Théologie Catholique de Strasbourg*

Γιώργος Ζωγραφίδης

Επ. Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Παναγιώτης Θανάσας

Επ. Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Βασίλης Κάλφας

Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

Δημήτριος Λυπουρλής

Ομότιμος Καθηγητής, ΑΠΘ

Κωνσταντίνος Μποζινης

Επ. Καθηγητής, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας,
ΑΠΘ

Roman Dilcher

Δρ Φιλοσοφίας, *Philosophisches Seminar, Ruprecht-Karls Universität
Heidelberg*

Adolf Martin Ritter

Ομότιμος Καθηγητής, *Ruprecht-Karls Universität Heidelberg*

Αντώνης Τσακμάκης

Αν. Καθηγητής, Τμήμα Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Hellmut Flashar

Ομότιμος Καθηγητής, *Ludwig- Maximilians-Universität München*

Πάνος Χριστοδούλου

Επισκέπτης Λέκτορας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τετάρτη 25/4, 20:45

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΕ ΥΜΝΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΕΛΟΥΡΓΩΝ

Πανεπιστημιακός Χορός Ψαλτών «**Ιερά Μελωδία**» υπό τη διεύθυνση του πρωτ. **Σπυρίδωνα Αντωνίου**, επ. καθηγητή Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

1. **Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν**
Τροπάριον εορτής του Πάσχα, ήχος πλ. α΄, μέλος αρχαίον
2. **Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί**
Ειρμός α΄ ωδής του Πάσχα σε ποίηση Ιωάννου Δαμασκηνού, ήχος α΄, μέλος Πέτρου Πελοποννησίου (ιη΄ αι.)
3. **Φωτίζου, φωτίζου**
Ειρμός θ΄ ωδής του Πάσχα σε ποίηση Ιωάννου Δαμασκηνού, ήχος α΄, μέλος Πέτρου του Εφεσίου
4. **Πάσχα ἱερόν**
Στιχηρόν του Πάσχα, ήχος πλ. α΄, μέλος παλαιόν
5. **Δεῦτε πάντα τὰ ἔθνη**
Στιχηρόν ἀναστάσιμον της Οκτωήχου, ποίηση Ιωάννου Δαμασκηνού, ήχος γ΄, μέλος Πέτρου Πελοποννησίου
6. **Ἀγαπήσωσε Κύριε**
Προκείμενο, ψαλμικός λειτουργικός ύμνος, ήχος β΄, μέλος αργόν παπαδικόν Ιακώβου Πρωτοψάλτου

Πέμπτη 26/4, 20:20

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Κατερίνα Δοξαστάκη (υψίφωνος), Τριαντάφυλλος Μπαταργιάς (κιθάρα)

1. **Franz Schubert: Du bist die Ruh'**, Op.59, No.3 (ποίηση Friedrich Rückert)
2. **Federico García Lorca: Canciones Españolas Antiguas. I. Anda, jaleo**
II. La Tarara
3. **Heitor Villa-Lobos: Bachianas Brasileiras n. 5** (ποίηση Ruth V. Corrêa)
I. Aria (Cantilena)
4. **Friedrich Nietzsche: I. Das Kind an die erloschene Kerze, II. Ständchen**
(ποίηση A. Chamisso, S. Petofi - διασκευή για κιθάρα Τρ. Μπαταργιάς)
5. **Μάνος Χατζιδάκις: Μεγάλος Ερωτικός, I. Το όνειρο** (ποίηση Δ. Σολωμός - διασκευή για κιθάρα Τρ. Μπαταργιάς)
6. **Τριαντάφυλλος Μπαταργιάς: Κάτι από Σένα**

«Η ανακάλυψη του ανθρώπου από τους Έλληνες δεν είναι η ανακάλυψη του υποκειμενικού "εγώ", αλλά η συνειδητοποίηση των γενικών νόμων περί της ουσίας του ανθρώπου. Η πνευματική αρχή των Ελλήνων δεν είναι η ατομοκρατία, αλλά ο "ανθρωπισμός» (Παιδεία, τόμ. Α').

Το συνέδριο συνδιοργανώνεται από το Τμήμα Ποιμαντικής & Κοινωνικής Θεολογίας και τον Τομέα Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του ΑΠΘ και χρηματοδοτείται από τον τακτικό προϋπολογισμό και την Επιτροπή Ερευνών του Ιδρύματος.

Πληροφορίες: cbozinis@past.auth.gr, zograf@edlit.auth.gr

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ

